

**Commissie van Toezicht
Gevangenis Gent**

Nieuwewandeling 89
9000 Gent

JAAROVERZICHT 2011

1. Algemeen

Dit document bevat enkele **kwantitatieve gegevens** over contactnames van gedetineerden van de Gentse gevangenis met de Commissie van Toezicht in 2011. Niet elke contactname bleek uiteindelijk ook een daadwerkelijke klacht. Hoewel de Commissie in de huidige stand van de uitvoering van de wetgeving inzake de interne rechtspositie van gedetineerden *de jure* niet bevoegd is om uitspraken te doen over de gegrondheid van concrete klacht, dient vastgesteld dat zulks in vele gevallen *de facto* niet mogelijk bleek. Vaak was er geen (hard) concreet bewijs voor de klachten van een gedetineerde en kon de commissie enkel maar vaststellen dat de directie een andere versie van de feiten gaf dan de gedetineerde. In een aantal gevallen bleek de klacht verband te houden met structurele problemen in het Belgisch gevangeniswezen die niet rechtstreeks verbonden zijn met (beslissingen van de directie van) de Gentse gevangenis.

In een tweede deel worden enkele **kwalitatieve impressies** weergegeven van contacten van gedetineerden met de Gentse commissie in 2011 met als doel een zicht te geven op een aantal voor de Commissie relevante thematieken en problemen m.b.t. de detentie. Telkens wordt het verhaal achter een door de commissie ontvangen rapportbriefje of antwoord van de directie toegelicht. Een voorafgaande waarschuwing is op zijn plaats. Het gaat om verhalen die voortspruiten uit wat gedetineerden aan de commissie hebben verteld. Harde bewijzen dat alles wat ons is meegedeeld "waar" of "niet waar" is, zijn er in vele gevallen niet. In de besloten wereld die de gevangenis zeker is, valt zeer weinig objectief te bewijzen en gelden andere criteria om te bepalen wat waar is en wat niet.

2. Kwantitatieve gegevens

2.1 Aantal contactopnames

In 2011 werden door de commissie **95** briefjes ontvangen. Hieruit konden **74** klachten en **31** vragen worden gedistilleerd. De briefjes zijn afkomstig van 60 verschillende gedetineerden. Daarnaast kreeg de commissie ook 3 anonieme klachten.

35 briefjes zijn met zekerheid afkomstig van geïnterneerden (waaronder 8 van S. en 11 van V.).

2.2 Aard van de contactopnames

-Optreden penitentiare beambten (20)

20 klachten hebben te maken met het optreden van penitentiare beambten, met name racistische opmerkingen, geweldplegingen, onterecht betichten van diefstal, niet tijdig uit cel halen voor werk/bezoek/douche, achterhouden eten, niet-tussenkomen bij conflict tussen gedetineerden, weigeren uitleg te geven, niet doorgeven van rapportbriefjes aan de directie

-Optreden directie (10)

9 klachten hebben betrekking op het optreden van de directie: onterecht afnemen handboek, geen reactie op rapportbriefje, het niet ter beschikking stellen van het

huishoudelijk reglement, discriminerend optreden tov geïnterneerden, niet oproepen zitting.
1 vraag tot onderhoud met de directie

-Tuchtsancties (10)

9 klachten over tuchtsancties. De klachten hebben betrekking op feit dat de sanctie onterecht zou zijn, disproportioneel of dat de procedureregels niet worden nageleefd. 1 vraag naar de duur van de tuchtsanctie

-Contacten buitenwereld (10)

6 klachten over weigering (ongestoord) bezoek; 3 klachten over controle op briefwisseling (openen uitgaande briefwisseling) en 1 klacht over de modaliteiten om te telefoneren (nl. weigering telefonisch contact met advocaat)

-Transfers (8)

Hier betreffen het vooral vragen om al dan niet te worden getransfereerd naar een andere gevangenis. 2 klachten over het verloren gaan van geld bij transfer/binnenkomst gevangenis

-Tewerkstelling (8)

6 klachten mbt tewerkstelling: 3 klachten over het niet krijgen van bepaald werk, of verlies van werk, 2 klachten over niet correcte verloning, 1 klacht over onheuse behandeling in werkhuis. 2 vragen rond arbeidsreglement en uitblijven betaling loon

-Medische behandeling (8)

6 klachten hebben betrekking op de medische behandeling: onbereikbaarheid van de psychiater/dokter; weigering geven van pijnstillers; onvriendelijke en onbeleefde geneesheer, verplichte inname medicatie, niet uitvoeren onderzoek. Daarnaast ook 2 vragen rond mogelijkheid medische onderzoek door specialist.

-Verblijfscel (7)

7 klachten/vragen inzake de verblijfscel handelen over het al dan niet samen willen zitten met bepaalde personen op cel (roker; psychiatrisch patiënt, ...) of vraag naar monocel.

-Voeding (1)

1 klacht over voeding: té weinig confituur en boter

-Hygiëne (1)

1 klacht over gebrekkig hygiëne van lakens en kledij

-Fouillering (2)

2 klachten over fouillering: ontbreken gordijnen bij naaktfouille, niet-correct uitvoeren naaktfouille

-Godsdienstbeleving (1)

1 klacht over weigering contact met Iman

-Kledij (2)

2 klachten over het niet-bezorgd krijgen van bepaalde kledij

Diversen

- 9 vragen rond detentiesituatie, uitgangsvergunningen en verloven (7x dezelfde gedetineerde)
- klacht rond verkeerde berekening strafduur
- klacht over circuleren van drank en drugs in de gevangenis
- klacht rond optreden VDAB
- 3 klachten over gedrag medegedetineerden

2.3 Korte vergelijking 2006-2007-2008-2009-2010-2011

Uit deze inventaris blijkt dat het aantal klachten/vragen in 2011 (105) licht daalde tov 2010 (118) maar nog steeds iets meer is dan in 2008 en 2009 (2008: 97; 2009: 98)

De klachten over **materiële omstandigheden** zoals voeding, kledij, hygiëne, kantine, wandeling blijven nog steeds beperkt. Wat de *cel* als verblijfplaats betreft zijn er in 2011 minder contactopnames (2008:11; 2009: 6, 2010: 11; 2011:7) en handelen de klachten niet over de gebrekkige levensomstandigheden maar wel over het al dan niet willen samen zitten met bepaalde andere gedetineerden op cel.

Wat de **gezondheidszorg** betreft zagen we een sterke daling tussen 2006 en 2007 in de hoeveelheid contactopnames (2006:11 en 2007:3) In 2008-2009-2010-2011 blijft het aantal klachten/vragen ongeveer gelijk. (2008:5; 2009:7, 2010:6, 2011: 8)

Klachten over de **contacten met de buitenwereld** hebben enerzijds betrekking op het **bezoek** (in 2006 hierover geen contactopnames, in 2007:5; in 2008: 8, in 2009:2, 2010:2 en in 2011: 6). En anderzijds op de **briefwisseling en telefoongebruik** (2008: 1, 2009:2, 2010:3 en 2011: 4) Zowel qua klachten/vragen rond bezoek als briefwisseling en telefoongebruik zien we dus een (lichte) stijging in 2011.

Klachten over **tewerkstelling** in de gevangenis blijven ook elk jaar terug komen, maar met een daling in 2008. (2006:5, 2007:7, 2008: 2) In 2009 zien we opnieuw een stijging: 8 klachten. In 2010 tekenden we een aantal klachten op rond fraude met de loonberekening. Dit soort klacht doet zich slechts 1 keer voor in 2011.

Een groot deel van de contactopnames gaat nog steeds over de **tuchtsancties**, met name het in vraag stellen of de sanctie terecht is en de disproportionaliteit tussen het gepleegde feit en de sanctie (2008: 9, 2009: 14, 2010: 16 en 2011: 10)

Het aantal vragen/klachten over **transfers** stijgt opmerkelijk in 2009 (2008: 3, 2009:11) en stagneert/daalt licht sindsdien (2010:10 en 2011:8). De structurele problemen ivm inventaris in 2010 worden in 2011 veel minder aangekaart.

Wat het **optreden van het personeel** betreft, kunnen we een opsplitsing maken tussen de PSD, de penitentiaire beambten en de directie.

Het aantal opmerkingen over het functioneren van de **PSD** bleef de voorbije jaren ongeveer gelijk (een 4-tal contactopnames per jaar). In 2011 handelt geen van de contactopnames hierover.

In het aantal contactopnames betreffende de **penitentiaire beambten** zien we een opmerkelijke stijging in 2008 (29) (in 2006 (11) en 2007 (12)) Daarnaast dient ook vermeld te worden dat in 2006 de klachten over de PB's slechts van een drietal gedetineerden kwamen, terwijl in 2007 en 2008 die klachten sterk verspreid liggen over verschillende gedetineerden. Uit de cijfers van 2009 (24), 2010 (25) en 2011 (20) blijkt dat deze trend zich voortzet.

Vrij opvallend is het stijgende aantal klachten over de **directie** in 2011 (2006:4, 2007:6, 2008:5, 2009:4, 2010:5, 2011: 10)

De voorbije jaren bleek een belangrijk deel van de vragen/klachten eigenlijk niet bestemd te zijn voor de Commissie maar wel voor de *hulpverlening* (zeer frappant in 2006, veel minder in 2007 en 2008) en voor de *raadsman* (hoeveelheid vragen blijft ongeveer gelijk in de loop van 2006-2007-2008). Sinds 2009 loopt dit aantal echter sterk terug.

3. Kwalitatieve impressies

3.1. Geïnterneerden in de gevangenis

De Gentse gevangenis herbergt een grote populatie geïnterneerden (soms meer dan 100), terwijl de(ze) gevangenis daar niet voor is toegerust. Ondanks een aantal initiatieven t.a.v. deze bijzondere groep (bv. inrichting van een zorgteam met speciale aandacht heeft voor geïnterneerden en samenwerking met instellingen zoals bv. de vzw OBRA) blijft de situatie voor deze mensen uiterst problematisch. Feitelijk blijkt de gevangenis voor veel geïnterneerden een "vergeetput" waar zij, hoewel zij in veel gevallen door de Commissie voor de Bescherming van de Maatschappij (CBM) vrij mogen gaan indien zij ergens kunnen worden opgenomen of opgevangen, zeer moeilijk uit weg geraken. Verder blijkt er ook op juridisch vlak weinig structureel rekening gehouden met de situatie van geïnterneerden. In de gevangenis zijn geïnterneerden in vele gevallen gedetineerden zoals anderen, met amper aan hun situatie aangepaste rechten en verplichtingen. Een groot deel van de contacten van de commissie komt van geïnterneerden (*supra*).

3.1.1. Wachten op Godot

"I am in prison from 2005. I am political recognized in Belgium. [...] I have had a very bad situation. Still I am in a difficult situation. My life is not in safety no more. When I have the chance I will tell my story. Thank you for redaing my letter. Best regards, S."

Met deze brief nam S. een eerste keer contact met de commissie. S. is in België erkend als politiek vluchteling. In België heeft hij evenwel een aantal feiten gepleegd die zes jaar geleden geleid hebben tot zijn internering. S. kan zich moeizaam in het Engels uitdrukken en komt erg verward over. S. schijnt niet te begrijpen waarom hij zich in de gevangenis bevindt en lijkt te denken dat zijn opsluiting politieke redenen heeft die samen hangen met zijn verleden en zijn statuut van (erkend) politiek vluchteling.

Bijna maandelijks spreken maandcommissarissen met S. en heeft de commissie daarover gesprekken met de directie van de gevangenis. Juridisch is de situatie van S. duidelijk: van de CBM mag hij de gevangenis verlaten, op voorwaarde dat hij ergens een onderkomen of opvang vindt.

Verschillende personen binnen de penitentiaire administratie, maar ook in het justitieel welzijnswerk van de Vlaamse Gemeenschap, blijken op zoek naar een plaats voor hem buiten de gevangenis. Telkens opnieuw krijgt betrokkene te horen dat men “ bezig ” is met het zoeken naar een oplossing, maar niets schijnt te lukken. Aangezien S. niet lijkt te begrijpen waarom hij in de gevangenis zit, heeft hij ook geen schuldinzicht en is hij weinig ontvankelijk voor enige vorm van begeleiding hetgeen de mogelijkheden om ergens opgevangen te worden nog verder compromitteert.

De legitimiteit en opportuniteit van de vraag van betrokkene om de gevangenis te verlaten wordt door alle actoren die de commissie spreekt of bevrucht ten volle erkend. De commissie heeft ook niet de indruk dat deze actoren niet daadwerkelijk mee naar oplossingen trachten te zoeken. Maar iedereen beseft dat het steeds onwaarschijnlijker wordt dat de betrokkene echt een plaats zal vinden buiten de gevangenis. De commissie stelt vast dat de actoren waarmee de betrokkene in contact komt, er vaak voor kiezen om hem niet te ontmoedigen en hem, wellicht tegen beter weten in, boodschappen te blijven sturen waaruit blijkt dat een oplossing nabij lijkt. Bij hun laatste bezoek in december 2011 hadden de maandcommissarissen, op zijn verzoek, opnieuw een gesprek met S.

3.1.2. Ontoerekeningsvatbaar verklaard, maar strafwaardig in de gevangenis

“Ik wil graag een gesprek met het commissie van toezicht i.v.m. mijn tuchtstraf.”

Met een dergelijke boodschap wordt de commissie vaak door gedetineerden gevat. Gedetineerden blijken in een aantal gevallen niet tevreden met een tuchtstraf die hen is opgelegd en vooral met de wijze waarop dit is gebeurd (*infra*). In een heel aantal gevallen wordt de commissie ook gevat door geïnterneerden die het voorwerp geweest zijn van een tuchtprocedure. Het valt de commissie op dat geïnterneerden, behoudens het feit dat zij verplicht moeten worden bijgestaan door een raadsman, niet echt anders worden beoordeeld dan gedetineerden die wel toerekeningsvatbaar zijn verklaard. De wetgeving inzake de interne rechtspositie van gedetineerden maakt een dergelijke differentiatie niet en laat toe geïnterneerden te onderwerpen aan dezelfde sancties als gedetineerden die wel toerekeningsvatbaar zijn verklaard. De commissie blijft het bevreemdend vinden dat schuld- en strafonbekwamen in de gevangenis blijikbaar toch een straf kunnen krijgen...

3.2. Gedetineerdenrechten: papier en praktijk

Tot voor kort werd de gevangeniswereld getypeerd als een omgeving waarin gedetineerden nagenoeg rechteloos zijn en voornamelijk het voorwerp van allerlei (vaak goedbedoelde) beslissingen die op hen betrekking hebben. Gedetineerden konden wel gunsten krijgen maar

hadden erg weinig afdwingbare rechten. De penitentiaire administratie in het algemeen en de gevangenisdirectie in het bijzonder hadden daarbij een erg grote discretionaire beslissingsmacht. Hoewel het nu de bedoeling is om te evolueren naar een situatie waarin de gedetineerde rechtspositioneel sterker staat en net zoals andere burgers de meeste van zijn rechten kan uitoefenen en afdwingen, is daarvan in de praktijk niet altijd veel te merken. De graduele inwerkingtreding van de basiswet inzake het gevangeniswezen ten spijt, blijkt de discretionaire beslissingsmacht van de actoren binnen de gevangenissen nog steeds bijzonder groot zonder dat de gedetineerden over echte middelen beschikt om zijn rechten af te dwingen.

3.2.1. Gedetineerden moeten luisteren

“niet willen luisteren naar Dir. [X] + dreigen met de commissie van toezicht”

“Dit is provocatie omdat ik me beroep op mijn rechten van gedetineerde waarbij ze hier in Gent blijkbaar heel veel last van hebben als je dat doet.”

“Toen ik weigerde een papier te ondertekenen voor het elektronisch toezicht omdat ik daarover eerst met mijn advocaat wilde spreken, werd de man erg kwaad, zei dat ik niets te willen had en zette zijn woorden kracht bij met een klap op de tafel.”

De commissie krijgt frequent verhalen van gedetineerden die zich onheus bejegend voelen wanneer zij zich in de gevangenis over iets beklagen of wanneer zij zich willen verdedigen wanneer hen bv. iets ten laste wordt gelegd in een tuchtprocedure. Het gaat daarbij niet om klachten over de formele afhandeling van dergelijke procedures maar over de invulling die daar in de praktijk kan worden gegeven. Hoewel de tuchtprocedure in een echt debat voorziet met woord en wederwoord voor alle partijen over alle aspecten van de zaak, ervaren gedetineerden (en hun raadslieden) dit in de praktijk niet steeds zo. In hun verhalen aan de commissie geven de betrokkenen te kennen dat zij niet het gevoel hebben dat “hun” versie van de feiten er niet altijd toe doet bij de beoordeling van de grond van de zaak. Wanneer een tuchtprocedure wordt opgestart op basis van een “rapport” van een penitentiaire beampte, blijkt dit rapport *de facto* gelding tot bewijs van het tegendeel te hebben. Op gedetineerden die daar een andere versie tegenover willen stellen, rust een zeer zware bewijslast. Bovendien zeggen zij ons dat zij vaak niet de mogelijkheid krijgen om hun versie te staven (met bv. getuigenverklaringen). Hoewel gedetineerden begrijpen dat er tuchtprocedures en sancties kunnen en moeten zijn voor de orde in de gevangenis, ervaren verschillende onder hen deze procedures niet als een eerlijke procesgang. Zij zien de gevangenisdirectie en ander personeel als actoren die alle facetten van de procedure domineren: zij doen de vaststellingen, beslissen over het gevolg dat daaraan gegeven wordt, organiseren de tuchtzitting én doen uitspraak over de grond van de zaak en leggen de sanctie op zonder dat tegen deze beslissing via een specifiek klachtrecht beroep kan worden ingesteld.

Gedetineerden melden ons dat zij zich, in weerwil van de formele implementatie van de basiswet, machteloos voelen tegen de grote beslissingsmacht van de directie. Gedetineerden hebben het gevoel dat zij in de gevangenis vooral moeten luisteren en niet teveel moeten trachten in te gaan tegen wat voor en over hen wordt beslist of hun rechten proberen af te dwingen.

De twee citaten in de aanhef zijn daarvan een illustratie. Het eerste citaat is een uittreksel uit een tuchtbeslissing t.a.v. een gedetineerde waarbij precies het “niet luisteren” en dreigen met het klachten bij de commissie van toezicht de aanleiding waren voor de procedure. Het tweede citaat is afkomstig van een bericht van een gedetineerde die zich bij ons bekleeg omdat hij meende dat hem het leven zuur werd gemaakt omdat hij bepaalde rechten wilde afdwingen.

Het derde citaat heeft betrekking op de ervaring van een gedetineerde in het kader van een procedure m.b.t. elektronisch toezicht. Anders dan voor veroordeelden tot straffen van meer dan drie jaar waar de strafuitvoeringsrechtbank op basis van een tegensprekelijke procedure uitspraak doet over het al dan niet toekennen van elektronisch toezicht, ligt de beslissingsmacht in deze materie voor veroordeelden tot straffen tot en met drie jaar nagenoeg volledig in handen van de gevangenisdirecteur. De procedure daarvoor is, hoewel met dezelfde finaliteit, van een heel andere aard dan deze voor de strafuitvoeringsrechtbank en zonder garanties op tegensprekelijkheid of bijstand van een raadsman. Hoewel het in het voorliggend geval enkel ging om de ondertekening “voor ontvangst” van een document, voelde de betrokkene het gebrek aan transparantie en tegensprekelijkheid in deze procedure volgens de commissie goed aan. Waarom hebben gedetineerden andere rechten in beide procedures met dezelfde finaliteit?

3.2.2. Werken in de gevangenis

“Werken op zaterdag impliceert werken op zondag, niet werken op zaterdag = niet werken op zondag.”

In de Gentse gevangenis bekleedt arbeid een belangrijke plaats. Heel veel gedetineerden zijn aan het werk in werkplaatsen of elders in de gevangenis. Werken in de gevangenis wordt gestimuleerd en zelfs met extra's - de filmavond is bv. exclusief voor werkende gedetineerden - beloond.

De commissie heeft de laatste jaren verschillende vragen en klachten van gedetineerden ontvangen m.b.t. de wijze waarop deze gevangenisarbeid concreet vorm wordt gegeven. Zo zijn er vragen/klachten geweest over de wijze waarop de productie van gedetineerden (en dus ook hun verloning) wordt geteld en verdeeld. Een systeem waarbij de gedetineerden zelf in belangrijke mate kunnen manipuleren hoe bepaald wordt wie wat moet doen of gedaan heeft, bleek kwetsbaar.

Meer in het algemeen krijgt de commissie af en toe vragen over de regels inzake het systeem van gevangenisarbeid. Bovenstaand citaat is gehaald uit het antwoord van de directie op een klacht van een gedetineerde die ons meedeelde dat hij niet één maar twee dagen verlof moest nemen toen hij, na gedurende zes weken zeven dagen op zeven te hebben gewerkt, vroeg om één zaterdag niet te werken. Blijkbaar zijn dat, om organisatorische redenen, de regels in de gevangenis.

De commissie maakt zich zorgen over de wettelijke basis van dergelijke regelingen en de compatibiliteit ervan met de algemene wetgeving inzake arbeidsbescherming en ziet niet in hoe de specificiteit van de gevangenissetting dergelijke situaties kan legitimeren.

3.2.3. Oeps! Foutje.

De kwartierchef leest mijn brieven aan mijn vriend, mijn advocaat, mijn vrouw,... Ik heb dit opnieuw aangekaart bij de directie, maar ik word leugenachtig genoemd. Ik ben dit kotsbeu... dit moet stoppen, mijn bloed begint te koken.

Voor de uitvoering van beslissingen die ten aanzien van hen zijn genomen, zijn gedetineerden vaak afhankelijk van de invulling die het penitentiair personeel daaraan geeft. In bovenstaand geval was aan de gedetineerde een beslissing tot contactverbod opgelegd t.a.v. bepaalde personen en de verplichting om “alle” uitgaande post open aan de directie te bezorgen. Door het personeel werd dit letterlijk ingevuld en dus ook t.a.v. briefwisseling met de raadsman van betrokkene doorgevoerd. Bovendien bleek de censuur ook nog verdergezet te worden nadat de directie had beslist het briefregime terug te normaliseren omdat dit pas enkele dagen later formeel naar de verantwoordelijken op de betreffende vleugel werd gecommuniceerd.

In dit geval werd door de directie t.a.v. de commissie erkend dat er fouten werden gemaakt. Toen de gedetineerde dit eerder zelf wilde aanklaarten, ving hij blijkbaar bot. Hoewel het in dit geval wellicht om onopzettelijke fouten en verkeerde interpretaties gaat, illustreert het wel welke impact dit op een gedetineerde kan hebben en hoe machteloos deze zich kan voelen wanneer hij zelf een en ander tracht recht te zetten.

3.2.4. Geen pijn in het weekend

“De tandarts heeft een verkeerde tand getrokken en ik had veel pijn van de tand die er nog stond. Ik vroeg pijnstillers aan de dokter maar kreeg als antwoord dat hij de zaterdag en zondag geen pijnstillers voorschreef.”

Gedetineerden beklagen zich af en toe bij de commissie over medische aangelegenheden waarbij zij stellen dat niet op een gedegen en correcte manier te zijn bejegend. Zij zeggen ons dat zij het gevoel te hebben dat hun gezondheidsproblemen minder belangrijk worden

geacht dan deze van niet opgesloten burgers. Het bovenstaand citaat illustreert de aard van de klachten in dergelijke aangelegenheden.

4. *Wie of wat de commissie niet heeft gezien?*

De commissie van toezicht in de Gentse gevangenis werkt (nog te) vaak reactief doordat zij vooral op basis van contacten die gedetineerden of anderen met de commissie leggen, optreedt. Hoewel deze contacten soms toelaten om structurele punten aan te kaarten, blijft het zicht van de commissie door deze manier van werken in ruime mate beperkt tot datgene dat haar wordt aangemeld. De commissie is er zich van bewust dat zij heel veel zaken dan ook niet ziet en daarover dan ook niet kan rapporteren. Dit is zeker zo voor aspecten waarbij de bejegening van gedetineerden geen problemen stelt. De commissie wordt daarover niet gevat, en heeft dan ook geen specifieke informatie om daar iets over te melden. De commissie neemt zich voor om in de toekomst te trachten om naast reactief, ook proactief te zijn en ook te kijken naar aspecten waarover zij geen klachten ontving.

Door de huidige manier van werken mist de commissie ook de stem van bepaalde groepen in de gevangenis. Sommige gedetineerden zullen geen contact zoeken met de commissie en worden dan ook niet gehoord of gezien. Sommigen willen dit helemaal niet omdat het vertrouwen in de onafhankelijkheid en slagkracht van de commissie te klein is of vrezen voor represailles als zij contact zouden nemen. Anderen kunnen geen contact nemen omdat zij bv. niet kunnen schrijven, andere talen spreken of gewoon niet weten dat de commissie bestaat. Het is de ambitie van de commissie om in de toekomst expliciet aandacht te hebben voor deze categorieën en inspanningen te doen om te kijken hoe het hen vergaat en te luisteren naar hun verhaal.